Vlaams Parlement

stuk **623** (2009-2010) – Nr. 5
ingediend op 21 mei 2012 (2011-2012)

Voorstel van decreet

van de heren Jean-Jacques De Gucht, Sven Gatz en Luckas Van Der Taelen,
mevrouw Marleen Vanderpoorten en de heer Herman Schueremans

houdende wijziging van het artikel 55 van het decreet van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs-II, wat de vakken godsdienst en niet-confessionele zedenleer betreft

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Elisabeth Meuleman

verzendcode: OND

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert.

Vaste leden:
de heer Jos De Meyer, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
de heer Wim Van Dijck, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer Wim Wienen;
de dames Irina De Knop, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
de dames Vera Celis, Goedele Vermeiren;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:
de heren Paul Delva, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Chris Janssens, mevrouw Katleen Martens;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Chokri Mahassine;
de heren Willy Segers, Kris Van Dijck;
de heer Jurgen Verstrepen;
mevrouw Mieke Vogels.

Stukken in het dossier:
623 (2009-2010) – Nr. 1: Voorstel van decreet
– Nr. 2: Advies van de Raad van State
– Nr. 3: Verslag over hoorzittingen
– Nr. 4: Amendementen

INHOUD

1. Toelichting door de heer Jean-Jacques De Gucht 4
2. Bijkomende toelichting door de heer Jean-Jacques De Gucht 5
3. Algemene bespreking 5
   3.1. Tussenkomst van de heer Wim Van Dijck 5
   3.2. Tussenkomst van de heer Ward Kennes 6
   3.3. Tussenkomst van mevrouw Goedele Vermeiren 7
   3.4. Tussenkomst van mevrouw Fatma Pehlivan 8
   3.5. Tussenkomst van mevrouw Elisabeth Meuleman 9
   3.6. Tussenkomst van mevrouw Kathleen Deckx 9
   3.7. Tussenkomst van de heer Boudewijn Bouckaert 9
   3.8. Antwoorden van de heer Jean-Jacques De Gucht 10
   3.9. Replieken 11
4. Artikelsgewijze bespreking 11
5. Eindstemming 12

De Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen besprak op 12 mei 2011 en 26 april 2012 het voorstel van decreet van de heren Jean-Jacques De Gucht, Sven Gatz en Luckas Van Der Taelen, mevrouw Marleen Vanderpoorten en de heer Herman Schueremans houdende wijziging van het artikel 55 van het decreet van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs-II, wat de vakken godsdienst en niet-confessionele zedenleer betreft.

Op vraag van de indieners werd op 26 juli 2010 overeenkomstig het toenmalige artikel 64, 1, van het Reglement (nu artikel 65bis, 1, van het Reglement) een advies aan de Raad van State gevraagd. Het advies werd door de Raad van State bezorgd op 25 maart 2011 (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/2).

Op 1 en 15 december 2011 hadden hoorzittingen plaats (zie *Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/3).

1. Toelichting door de heer Jean-Jacques De Gucht

De heer *Jean-Jacques De Gucht* gaat er van uit dat de commissieleden vanuit hun eigen schoolverleden vertrouwd zijn met het vak godsdienst of niet-confessionele zedenleer. De afgelopen decennia evolueerde de inhoud van het vak godsdienst zeer sterk. Momenteel wordt vaak geprobeerd om het vak een eigentijdse invulling te geven. Het vak heeft altijd een aparte status gehad, onder meer doordat het grondwettelijk is verankerd. Ook de aanduiding van godsdienstleerkrachten en de inspectie zijn specifiek. Zowel in het lager als het secundair onderwijs bestaat het wekelijks curriculum uit minimum twee uur niet-confessionele zedenleer of godsdienst. Er zijn zes erkende godsdiensten: de anglicaanse, de islamitische, de israëlitische, de katholieke, de orthodoxe en de protestantse godsdienst.

Met het voorliggende voorstel van decreet wensen de indieners in de derde graad van het secundair onderwijs de helft van de aangeboden uren godsdienst of niet-confessionele zedenleer te laten invullen als godsdienstvergelijkende wetenschap en exploratie van de andere erkende levensbeschouwingen. De opsplitsing moet niet gebeuren in uren per week maar moet op jaarbasis aan de voorwaarden voldoen.

Door het voorstel van decreet wordt helemaal niet geraakt aan de godsdienstkeuzevrijheid binnen het onderwijs.

De heer De Gucht erkent dat in de praktijk de voorgestelde regeling reeds door heel wat godsdienstleerkrachten van het vrij onderwijs wordt toegepast. De indieners wensen deze praktijk te veralgemenen omdat zij ervan overtuigd zijn dat ongeacht de persoonlijke geloofsovertuiging een wederzijdse kennis belangrijk is voor de zelfontplooiing van iedere jongere. Dat is ook de taak van het onderwijs.

Het voorstel van decreet heeft een zekere impact. Daar is de indiener zich van bewust en daarom heeft hij via de voorzitter van het Vlaams Parlement gevraagd om een advies van de Raad van State. Deze stelt onder meer dat het voorstel zich inschrijft binnen het kader vooropgesteld door artikel 24, §1, vierde lid, van de Grondwet. Het voorstel van decreet kan ook niet worden gezien als een inbreuk op de vrijheid van onderwijs. Verwijzend naar arrest nr. 19/98 van het Grondwettelijk Hof, stelt de Raad van State dat de vrijheid van onderwijs en de verplichte neutraliteit van de overheid op filosofisch, ideologisch en godsdienstig vlak, de overheid niet belet om in de vorm van minimumdoelstellingen, waarden, opvattingen en houdingen aan te geven. De Raad van State acht de wijzigingen die het voorstel beoogt dan ook geoorloofd en adequaat om de doelstellingen te bereiken. Het aantal uren, namelijk de helft van het aantal lesuren godsdienst in de derde graad van het secundair onderwijs, kan niet als onevenredig worden beschouwd.

Op suggestie van de heer De Gucht beslist de commissie om hoorzittingen te organiseren over het voorstel van decreet (zie *Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/3).

2. Bijkomende toelichting door de heer Jean-Jacques De Gucht

Na de sprekers te hebben gehoord en het maatschappelijk debat dat heeft plaats gehad, wenst de heer *Jean-Jacques De Gucht* te benadrukken dat het voorstel van decreet niet werd ingediend omdat hij een bezwaar zou hebben tegen godsdienst. Godsdienst speelt immers nog altijd een belangrijke rol, ook in de wereldpolitiek. Hij weigert dus niet om de godsdienst haar juiste plaats toe te kennen binnen de maatschappij. Het is evenmin zijn bedoeling om de vrijheid van onderwijs te ondermijnen. Wel is hij bekommerd om de vorming van de jeugd. Veel leerkrachten, in de verschillende netten, laten de andere erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer immers niet aan bod komen binnen hun lessen. Dat is een tekort in de vorming van de jongeren. De volwassenen van morgen moeten de verschillen en de gelijkenissen tussen de diverse godsdiensten kunnen herkennen. Hij hoopt dat deze discussie op een serene manier binnen die context kan geplaatst worden.

Vooraleer het voorstel van decreet werd ingediend, werd het voorgelegd aan de Raad van State. Deze toonde zich vrij positief in zijn advies, maar formuleerde toch enkele bemerkingen. Om hieraan tegemoet te komen werden twee amendementen ingediend (cf. infra).

3. Algemene bespreking

3.1. Tussenkomst van de heer Wim Van Dijck

De heer *Wim Van Dijck* stelt dat de strijd om de ziel van het kind lange tijd een heikel thema was, dat zorgde voor een diepe breuklijn binnen de samenleving. Deze strijd werd in de jaren 50 beslecht met een compromis dat nog altijd standhoudt. Uit de felle reacties op het voorliggende voorstel van decreet blijkt dat morrelen aan de bestaande regeling nog altijd risico's inhoudt. Hij heeft geprobeerd het voorstel van decreet op zijn merites te beoordelen, rekening houdend met wat er werd gezegd tijdens de hoorzittingen. Hij wil het zeker niet afdoen als een manoeuvre van rabiate vrijzinnigen wier eigenlijke agenda het afschaffen van de netten is. Het heeft namelijk de verdienste dat het de commissieleden heeft doen nadenken over het belang van degelijk levensbeschouwelijk onderwijs.

Het vrij onderwijs wenst niet dat er geraakt wordt aan zijn vrijheid om volledig ongebonden de inhoud van de lessen levensbeschouwing, in casu de lessen rooms-katholieke godsdienst, te bepalen. Dit voorstel van decreet tast die vrijheid aan, wat niet wenselijk is en ook niet nodig. In de meeste scholen wordt er tijdens de godsdienstlessen immers ook aandacht besteed aan andere levensbeschouwingen en aan de vergelijking tussen levensbeschouwingen. In die zin komt het vrij onderwijs nu reeds tegemoet aan de doelstellingen van het voorstel van decreet. Die conclusie vindt hij ook terug in de uiteenzetting van professor Pollefeyt.

Sommige sprekers hebben tijdens de hoorzitting hun twijfel geuit of leerkrachten godsdienst dat op een objectieve en neutrale manier kunnen brengen, maar hij denkt dat dit wel degelijk het geval is. Hij zou het echter niet erg vinden als ze de andere levensbeschouwingen zouden brengen vanuit hun eigen overtuiging.

Het onderwijs dat wordt ingericht door de openbare besturen, is gebonden aan de grondwettelijke regel dat het tot het einde van de leerplicht de keuze moet aanbieden tussen niet-confessionele zedenleer en onderwijs in een van de erkende godsdiensten. Vroeger ging het daarbij alleen om de rooms-katholieke godsdienst. Dat werd echter uitgebreid naar alle erkende godsdiensten, in lijn met de maatschappelijke evolutie van de jongste decennia. Tijdens de meeste levensbeschouwelijke vakken wordt er, net als in het vrij onderwijs, plaats gemaakt voor verschillende levensbeschouwelijke visies. In de lessen islamitische godsdienst is dat echter nergens het geval. Bovendien rijzen er vragen over de inhoud en de kwaliteit van de lessen en over de kwalificatie van de lesgevers. Daarom

groeit in het Gemeenschapsonderwijs (GO!) een tendens om te evolueren naar een enkel levensbeschouwelijk vak. Hij kan daarvoor begrip opbrengen, maar dat is in strijd met de Grondwet. Sommigen maken zich sterk dat de invoering van een dergelijk vak wettelijk mogelijk is, maar dat is hem niet duidelijk. In elk geval overstijgt die discussie dit parlement. Het Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap (OVSG) stelde tijdens de hoorzittingen dat het voorliggende voorstel van decreet geen oplossing biedt voor de vastgestelde knelpunten. Zij geven de voorkeur aan het realiseren van structurele oplossingen binnen het bestaande wettelijke kader. Een brede dialoog is daarvoor noodzakelijk. Dat is volgens hem een goede suggestie.

Vlaams Belang is van oordeel dat dit voorstel van decreet niet nodig en niet wenselijk is voor het vrij onderwijs, en dat het tekortschiet voor het onderwijs van de openbare besturen. Daarom zal deze fractie het voorstel van decreet niet steunen.

3.2. Tussenkomst van de heer Ward Kennes

De heer *Ward Kennes* stelt vast dat er in de tweede helft van 2011 op vele plaatsen een interessant debat werd gevoerd over de levensbeschouwelijke vakken en over de plaats van levensbeschouwing in de samenleving. Dit debat werd op verschillende manieren aangezwengeld, niet alleen door het voorliggende voorstel van decreet, maar ook door het initiatief van professor Loobuyck en door de wat voorbarige verklaringen over hervormingsplannen die in december 2011 door het GO! de wereld werden ingestuurd. Dit debat werd gevoerd in de pers, maar ook in het Vlaams Parlement. Naar aanleiding daarvan heeft zijn fractie contacten gehad met de zeven organisatoren van levensbeschouwelijk onderwijs. Het debat ging over de pluralisering van de Vlaamse samenleving, de nood aan dialoog, de zoektocht naar authenticiteit, de rol van godsdiensten in de huidige samenleving en de levensbeschouwelijke geletterdheid bij de jeugd. Daaruit heeft hij heel wat geleerd, onder meer over de inhoud van de diverse leerplannen. De organisatoren van levensbeschouwelijk onderwijs werden niet gehoord in het parlement. De commissieleden werden alleen schriftelijk van hun standpunten op de hoogte gebracht (zie bijlage 2 van *Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/3).

Hij denkt niet dat de indieners de vrijheid van godsdienst of van onderwijs willen inperken. Hij hecht veel waarde aan de lange traditie van niet-inmenging in de inhoud van de levensbeschouwelijke vakken. Een eventuele goedkeuring van dit voorstel van decreet zou een precedent creëren. De onrust die daardoor wordt opgeroepen mag men niet onderschatten. Over de doelstellingen van dit voorstel van decreet bestaat weinig discussie. Het is echter de vraag of dit voorstel van decreet nodig is om die doelstellingen te bereiken. In de praktijk krijgt de dialoog namelijk een plaats op school. Ook in het leerplan islamitische godsdienst wordt daarvoor plaats gemaakt. Er wordt namelijk aandacht besteed aan de monotheïstische tradities. Misschien kan dat nog ruimer bekeken worden, maar het is niet aan de overheid om de leerplannen in te vullen. Bovendien zijn er in de scholen ook uitwisselingsprojecten tussen de verschillende levensbeschouwelijke vakken.

Soms zijn er wel problemen met de kwaliteit van de leerkrachten en met de tucht. Bepaalde leerkrachten werden vervangen na klachten van de ouders over integristische invloeden. Het aanbieden van levensbeschouwelijke vakken aan kleine groepjes brengt wel heel wat praktische problemen mee voor de schooldirecties. Voor deze problemen wordt een oplossing gezocht.

Professor Pollefeyt stelde dat onverdraagzaamheid over het algemeen niet te maken heeft met een gebrek aan objectieve kennis over de ander, maar met een gebrekkig vermogen om levensbeschouwelijke kwesties te bespreken. Daarom is het goed dat er vanuit de verschillende levensbeschouwingen een aanbod is om mensen de vorming en de overtuiging mee te geven van waaruit ze de dialoog kunnen aangaan. Uit het advies van de Raad van State (zie *Parl. St.* Vl. Parl. 2009-11, nr. 623/2) blijkt dat het voorliggende voorstel van decreet de Grondwet schendt, zij het in beperkte mate. Als er andere middelen zijn om deze

doelstellingen te realiseren, bijvoorbeeld door een aanpassing van de eindtermen voor ethiek en geschiedenis, dan verdient dat de voorkeur.

Het voorstel van decreet heeft ook een aantal vragen opgeroepen. Hoe moet men bijvoorbeeld meten dat 50% van de lestijd wordt besteed aan kennismaking met de verschillende levensbeschouwingen? Verder zou het goed zijn als de leerlingen in de loop van hun schoolloopbaan niet alleen in aanraking zouden komen met monotheïstische godsdiensten, maar ook met niet-erkende godsdiensten zoals het boeddhisme en met de vrijzinnigheid. Het amendement biedt een oplossing, maar dan alleen voor wat de vrijzinnigheid betreft. Binnen een godsdienstvergelijkende benadering loopt men overigens het gevaar dat vooral de verschillen sterk benadrukt worden. Verder kan men zich ook afvragen wat de draagwijdte is van een vage term als 'het huidige maatschappelijk kader'. Het maatschappelijke kader kan op enkele jaren tijd immers sterk veranderen. Een verkiezingsuitslag kan daarvoor soms al volstaan. De wetgeving moet echter zorgen voor ondubbelzinnige termen.

Voor de levensbeschouwelijke vakken gaat men uit van het principe van de niet-inmenging. Er is een afzonderlijke inspectie voor elk van deze vakken. Een aanpassing van deze vakken gebeurt wellicht het best via een ingreep in de eindtermen.

Sommige leerlingen zijn vrijgesteld van levensbeschouwelijke vakken. Ook zij hebben echter nood aan kennis en aan uitwisseling. Daarvoor wordt geen oplossing geboden.

Hij sluit zich aan bij de conclusie van de Vereniging van de levensbeschouwelijke vakken. Hoe meer inzicht men heeft in de eigen levensbeschouwing, des te meer staat men open voor andere levensbeschouwingen. Dat blijkt uit wetenschappelijk onderzoek. Het huidige levensbeschouwelijke onderwijs biedt blijkbaar reeds de mogelijkheid om op een spontane manier een dialoog te realiseren tussen levensbeschouwingen. Het voorliggende voorstel van decreet wil dat de overheid die dialoog oplegt, via ingrijpende wijzigingen. Dat brengt de levensbeschouwelijke neutraliteit van de staat en de vrijheid van onderwijs in het gedrang. Het zou een belangrijk precedent zijn. Hij besluit dat de doelstellingen van het voorstel van decreet ruim gedragen zijn. Om deze doelstellingen te realiseren geeft hij echter de voorkeur aan zelfregulering.

3.3. Tussenkomst van mevrouw Goedele Vermeiren

Mevrouw *Goedele Vermeiren* kan akkoord gaan met de opmerking van de heer Kennes dat het gaat om een genuanceerd voorstel. Niemand stelt de doelstellingen van het voorstel van decreet in vraag. De pluralisering van de samenleving is een feit. Daarom moet het onderwijs aandacht besteden aan de religieuze diversiteit.

Op dit ogenblik is er echter al heel wat mogelijk binnen het onderwijs. De vakoverschrijdende eindtermen en de eindtermen van het vak geschiedenis bieden al heel wat mogelijkheden om kennis te maken met andere godsdiensten, levensbeschouwingen en culturele opvattingen. De aandacht voor de levensbeschouwelijke veelheid behoort tot de basisdoelstellingen van het vak rooms-katholieke godsdienst, zowel in de katholieke scholen als in het officieel onderwijs. Bovendien hebben de vertegenwoordigers van de verschillende erkende godsdiensten bij de totstandkoming van het decreet van 1 december 1993 betreffende de inspectie en de begeleiding van de levensbeschouwelijke vakken, een charter ondertekend waarin ze verklaren dat ze de samenwerking met collega's van andere levensbeschouwelijke vakken willen bevorderen. De inspecteurs werken nu aan een gemeenschappelijke module rond attitudes en vaardigheden van leerlingen. Dit voorstel van decreet bepaalt dat de helft van de lestijd zou moeten worden besteed aan een kennismaking met de verschillende levensbeschouwelijke opvattingen. De uiteindelijke bedoeling is echter dat de verschillende levensbeschouwingen in een dialoog zouden treden, maar dat is nu al mogelijk.

Binnen het vak rooms-katholieke godsdienst komen sinds lang ook morele, culturele en filosofische onderwerpen aan bod, zeker in de derde graad. Dit vak overschrijdt dus het louter religieuze en dat is positief. Een godsdienstvergelijkende benadering houdt het gevaar in dat de verschillen worden benadrukt, al zou dit toch meer moeten zijn dan dat.

Zij gaat er van uit dat met de amendementen nr. 1 en 2 tegemoet wordt gekomen aan de opmerkingen van de Raad van State op artikel 2 en 3.

Hoe kan men weten of de helft van de lestijd wel degelijk wordt besteed aan de kennismaking met andere levensbeschouwingen? Dit zal de verantwoordelijkheid zijn van de inspecteurs van de verschillende godsdiensten, want de levensbeschouwelijke vakken komen niet aan bod bij de doorlichting. Daarvoor werden ook geen ontwikkelingsdoelen of eindtermen geformuleerd. De Raad van State heeft ook de vraag gesteld welke leerkrachten dit zullen onderwijzen. Het voorstel van decreet spreekt namelijk over iemand die daartoe is opgeleid: een theoloog, een erkend beoefenaar van een specifieke godsdienst of een filosoof. In de praktijk zullen het de leraars levensbeschouwelijke vakken zijn die ook dit onderdeel op zich nemen. De klasgroepen zullen dus nog altijd op dezelfde manier opgesplitst worden en dat zal de dialoog niet bevorderen. Als men de kennismaking met andere levensbeschouwingen aan een afzonderlijke leerkracht toevertrouwt, dan krijgen de scholen echter een nog groter organisatorisch probleem.

Dit voorstel van decreet zwengelt het debat aan over de manier waarop men dient om te gaan met het godsdienstonderricht in het onderwijs. Uit de hoorzittingen is gebleken dat dit nog altijd een gevoelig debat is. Het OVSG verwees naar de eindtermen die bepalen dat men de dialoog moet bevorderen. Dat wordt echter niet gefaciliteerd. Ze vraagt zich af hoe men de dialoog op gang kan brengen binnen het huidige bestel.

Het verheugt haar fractie ook dat de verschillende erkende godsdiensten toenadering zoeken via een charter. Zo kunnen doelstellingen worden gerealiseerd die de afzonderlijke levensbeschouwingen overstijgen. Misschien moet er op dat vlak enige controle zijn. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen hoe de mensenrechten aan bod komen in de verschillende levensbeschouwingen.

In de hoorzittingen werd ook aandacht besteed aan de praktische en organisatorische problemen. Dat is echter niet het voorwerp van dit voorstel van decreet. Leerlingen die kiezen voor rooms-katholieke godsdienst, kunnen het jaar daarna bijvoorbeeld een andere keuze maken, afhankelijk van de leraars en van de leerplannen. Het kan interessant zijn om daarover onderzoek te doen. Men kan zich afvragen of de bestaande regeling nog wel past in de huidige maatschappelijke context.

Dit voorstel van decreet bevat nog een aantal onduidelijkheden. Het wordt ook nog niet gedragen door het hele veld. Het OVSG opperde dat men de levensbeschouwelijke vakken zou kunnen betrekken bij de hervorming van het secundair onderwijs. Er is dus nog heel wat stof voor debat.

3.4. Tussenkomst van mevrouw Fatma Pehlivan

Mevrouw *Fatma Pehlivan* merkt op dat het voorstel van decreet aanleiding heeft gegeven tot een debat waarbij ook de standpunten van de verschillende netten aan bod zijn gekomen. Er blijven echter vragen. Hoe kan men bijvoorbeeld meten of men in het laatste jaar van het secundair onderwijs wel degelijk de helft van de lestijd van de levensbeschouwelijke vakken besteedt aan kennismaking met andere levensbeschouwingen? Een van de grote tekortkomingen van het voorstel van decreet is trouwens dat het alleen focust op het laatste jaar. De leerlingen worden echter vanaf het begin van hun schoolcarrière geconfronteerd met culturele en religieuze diversiteit. Bovendien zijn er de grondwettelijke bezwaren. Zij is het ermee eens dat men dit best zou opnemen in de vakoverschrijdende

eindtermen en dit vanaf het begin van de schoolloopbaan. Dit zou men kunnen opnemen bij de hervorming van het secundair onderwijs.

3.5. Tussenkomst van mevrouw Elisabeth Meuleman

Mevrouw *Elisabeth Meuleman* hoopt dat er voldoende steun zal worden gevonden voor het voorstel van decreet dat door haar fractie mee werd ingediend. De Raad van State stelde in zijn advies dat dit voorstel past binnen het huidige grondwettelijke kader. Eigenlijk zijn er twee strekkingen, twee interpretaties van de Grondwet, een engere en een ruimere. De politieke wil om iets te veranderen is dus essentieel. Sommige commissieleden betwijfelen of dit wel nodig is, omdat er binnen de huidige situatie al heel wat mogelijk is. Dat is volgens haar echter te vrijblijvend. Die goede voorbeelden moeten wettelijk verankerd worden. De maatschappij is daar klaar voor. Een meerderheid van de aanwezigen op de inspraakmomenten die door de minister werden georganiseerd bleek bijvoorbeeld voorstander van het vervangen van de huidige vakken door een vak levensbeschouwing. Er is dus heel wat veranderd sinds het Schoolpact van de jaren 1950. Eén inrichtende macht is daar nu al klaar voor, de andere nog niet. Ze heeft de indruk dat ook de politiek daar momenteel nog niet klaar voor is. Als dit voorstel van decreet niet wordt goedgekeurd, dan hoopt ze dat men de hervorming van het secundair onderwijs zal aangrijpen om het debat ten gronde te voeren.

3.6. Tussenkomst van mevrouw Kathleen Deckx

Mevrouw *Kathleen Deckx* vindt het positief dat dit voorstel van decreet de discussie op gang heeft gebracht. Een van de gevolgen van deze discussie is dat het GO! al het initiatief heeft genomen om de levensbeschouwelijke vakken bij te sturen. Op dit ogenblik biedt het onderwijs al heel wat mogelijkheden op dit vlak. Ze vraagt zich af of het voorstel van decreet de lesgevers niet meer dan vandaag in een keurslijf zal duwen.

Het maakt een heel verschil uit of de leerlingen samen bezig zijn met godsdienstvergelijking dan wel of ze elk een eigen aanbod krijgen in verschillende groepen. Dit voorstel van decreet gaat er nog altijd van uit dat de lessen gegeven worden in verschillende groepen. Een vertegenwoordiger van de indieners zou echter in antwoord op een informatieve vraag van de Raad van State hebben verklaard dat het de bedoeling is dat de inhoudelijke vergelijking neutraal is en dat de godsdienstvergelijkende lessen gezamenlijk worden aangeboden door een leerkracht die hiervoor over de nodige kwalificaties beschikt (zie voetnoot 10 in *Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/2). Moet het gaan om een strikte vijftigpercentregeling? Hoe kan men dat controleren? Welke leerkracht zal dat vak geven? Moet de leerkracht levensbeschouwelijke vakken voor de helft van de tijd achteraan in de klas zitten terwijl er een andere lesgever voor de klas staat? Hoe willen de indieners omgaan met de aandacht voor religie en cultuurbeschouwing binnen de huidige regeling voor de methodescholen? Ze bevestigt het vermoeden van mevrouw Vermeiren dat heel wat leerlingen hun keuze voor een bepaald levensbeschouwelijk vak laten afhangen van de leerkracht of van de keuze van hun vrienden.

Ze besluit dat het voorstel van decreet een verdienstelijke aanzet is voor het opentrekken van de dialoog. Omwille van een aantal praktisch bezwaren kan ze het echter niet goedkeuren zoals het voorligt. Ze hoopt wel dat deze discussie niet stilvalt en dat er in de toekomst een goede regeling wordt uitgewerkt.

3.7. Tussenkomst van de heer Boudewijn Bouckaert

De heer *Boudewijn Bouckaert*, voorzitter, steunt dit voorstel van decreet ten volle. Hij is niet zo enthousiast over het voorstel van professor Loobuyck om de verschillende levensbeschouwelijke vakken te vervangen door een enkel alomvattend vak. Dat zou volgens hem het morele indifferentisme versterken. Volgens de heer Bouckaert mag men zich dus niet beperken tot ‘teaching about religion’; ook ‘teaching into religion’ is belangrijk. Bin-

nen een pluralistische samenleving zou het trouwens ook problematisch zijn indien een enkele leraar het monopolie zou hebben op het aanbieden van levensbeschouwingen. Geen enkele leraar is immers perfect neutraal. Ideologische verkokering moet worden voorkomen. De jongeren moeten ook de kans krijgen om kennis te maken met andere levensbeschouwingen. Daarover bestaat er volgens hem een consensus binnen de commissie. Dit voorstel van decreet verzoent de beide verzuchtingen. Het doet niets af aan het waardegebonden onderwijs tot en met de tweede graad van het secundair onderwijs. In de derde graad van het secundair onderwijs, als de leerlingen al over een zekere maturiteit beschikken, krijgen ze echter de gelegenheid om over het muurtje te kijken.

Er werd herhaaldelijk geargumenteerd dat het vak rooms-katholieke godsdienst in het vrij onderwijs nu al aandacht besteedt aan andere levensbeschouwingen. Dat klopt ook met de werkelijkheid. Dat heeft echter niet alleen te maken met de interne liberalisering van de katholieke godsdienst sinds het Tweede Vaticaans Concilie, maar ook met de leerlingenpopulatie. Binnen onze geseculariseerde maatschappij heeft het katholiek onderwijs immers nog altijd een marktaandeel van 70%, zoals ook professor Pollefeyt terecht opmerkte. Als dat zo is, dan is dat volgens de heer Bouckaert geen argument tegen dit voorstel van decreet. In dat geval formaliseert dit voorstel van decreet eigenlijk een reeds bestaande praktijk.

Op de opmerking van de heer Van Dijck antwoordt hij dat het christendom, onder invloed van de Verlichting, al anderhalve eeuw bezig is om het fundamentalisme opzij te zetten en om zich in te passen in de civiele maatschappij. Bij de islam, die de Verlichting nog niet heeft verwerkt, is dat minder het geval. Daarom is het misschien niet slecht dat ook in scholen waarin 100% van de leerlingen voor islamitische godsdienst kiest, een wettelijke aanzet wordt ingevoerd om de blik te verruimen, met het oog op de bevordering van een meer pluralistische houding.

Wat de beknotting van de vrijheid van onderwijs betreft, bevestigt de Raad van State duidelijk dat het voorstel, om de subsidiërende overheid een dergelijke voorwaarde te laten opleggen aan het vrij onderwijs, wel degelijk evenredig is met het gestelde doel. Dat het Grondwettelijk Hof nog geen uitspraak deed, kan men aanvoeren bij om het even welk voorstel en is dus geen argument, tenzij men het parlement wil sluiten.

Het praktische bezwaar dat mevrouw Deckx aanhaalde, vindt hij niet zwaarwegend. Volgens hem hebben de scholen voldoende ruimte om te kiezen of ze dat gezamenlijk organiseren of niet. Niets belet mevrouw Pehlivan om de leeftijd te vervroegen.

3.8. Antwoorden van de heer Jean-Jacques De Gucht

De heer *Jean-Jacques De Gucht* vindt niet dat het feitelijke bestaan van de praktijk de goedkeuring van de wettelijke regeling belet. Hij betreurt verder dat verschillende sprekers het katholiek onderwijs als invalshoek nemen, terwijl het voorstel op alle volwassenen van morgen gericht is. Hij vraagt zich af of ze op dezelfde manier zouden redeneren als andere godsdiensten in Vlaanderen dezelfde positie hadden. Verder heeft de moeilijke inpassing in het lessenrooster niets te maken met wat voorligt, ook al erkent hij dat dit knelpunt een oplossing behoeft. Ook het percentage van 50% is praktisch uitvoerbaar.

Het advies van de Raad van State is uitvoerig en gedocumenteerd. De vrijheid van onderwijs komt niet in het gedrang. De indieners zijn wel bereid ‘het huidige maatschappelijk kader’ eruit te laten vanwege de moeilijke bepaling ervan. Tot slot situeert hij het voorstel in het kader van het streven naar respectvolle omgang met andere achtergronden en overtuigingen. Hij zou alvast een soortgelijk voorstel van de meerderheid ondersteunen.

3.9. Replieken

De heer *Wim Van Dijck* bestrijdt dat zijn kritiek katholiek geïnspireerd is. Hij heeft wel begrip voor het standpunt van dat net, dat de onderwijsvrijheid niet wil schenden voor een doel dat nu ook al kan bereikt worden. Dat is in de praktijk ook effectief het geval.

De heer *Ward Kennes* vindt het niet hygiënisch om het bestaan van een praktijk als argument aan te voeren voor een wettelijke regeling in de plaats van zelfregulering. Het klopt niet dat er te weinig dialoog of uitwisseling is, ook al kan het altijd beter. De bestaande situatie is eerder positief en vereist geen dringend ingrijpen, stelt het lid vast.

Mevrouw *Fatma Pehlivan* antwoordt dat een leeftijdsamendement het voorstel onvoldoende zou verbreden. Levensbeschouwing heeft te maken met cultuur en opvoeding en moet in verschillende vakken aan bod komen. Zij voorspelt dat de tijd zal komen dat de meerderheid hierover een voorstel doet.

De heer *Boudewijn Bouckaert*, voorzitter, herhaalt dat de Grondwet niet wordt geschonden. Beperkingen van vrijheden kunnen, als zij evenredig zijn met het te bereiken doel. Wat de regulering betreft, wijst hij op het verschil tussen organisaties die met privémiddelen en zij die met belastinggeld werken. De privatisering van het onderwijs in bijvoorbeeld een vouchermodel is voor hem bespreekbaar, maar zolang de overheid financiert, mag zij voorwaarden stellen. De formalisering van een voor een groot stuk bestaande en goede praktijk, is een beperkte, weinig ingrijpende vorm van regelgeving.

Mevrouw *Goedele Vermeiren* vindt dat te veel vragen openblijven en dat het voostel onvoldoende gesteund wordt door het onderwijsveld. Zij heeft ook vragen bij de mogelijkheid voor de overheid om de inhoud van levensbeschouwelijke vakken op een dergelijke manier te sturen.

De heer *Jean-Jacques De Gucht* verwijst naar het arrest 19/98 van het Grondwettelijk Hof waarin staat dat de vrijheid van onderwijs en de verplichte neutraliteit van de overheid op filosofisch, ideologisch en godsdienstig vlak de overheid niet belet om in de vorm van minimumdoelstellingen waarden, opvattingen en houdingen aan te geven. Hij erkent verder dat levensbeschouwing aan bod komt in het vak geschiedenis, maar niet op dezelfde manier. Bovendien is het aantal uren beperkt. Hij waarschuwt tot slot dat men niet mag wachten tot het probleem zo merkbaar is geworden dat het nog moeilijk oplosbaar is. Tegenstemmen is dan ook een vergissing.

4. Artikelsgewijze bespreking

Artikel 1

Het artikel wordt zonder opmerkingen eenparig aangenomen met 14 stemmen.

Artikel 2

Amendement nr. 1 voorgesteld door de heer Jean-Jacques De Gucht en mevrouw Marleen Vanderpoorten stelt voor om de voorgestelde tekst te vervangen door een nieuwe tekst (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/4).

De heer *Jean-Jacques De Gucht* verduidelijkt dat hiermee tegemoet wordt gekomen aan de opmerking van de Raad van State.

Het amendement nr. 1 wordt eenparig aangenomen met 14 stemmen.

Het geamendeerde artikel 2 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 4.

Artikel 3

Amendement nr. 2 voorgesteld door de heer Jean-Jacques De Gucht en mevrouw Marleen Vanderpoorten stelt voor om de voorgestelde tekst te vervangen door een nieuwe tekst (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/4).

De heer *Jean-Jacques De Gucht* verduidelijkt dat hiermee tegemoet wordt gekomen aan een andere opmerking van de Raad van State.

Het amendement nr. 2 wordt eenparig aangenomen met 14 stemmen.

Het geamendeerde artikel 3 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 4.

Artikel 4

Amendement nr. 3 voorgesteld door de heer Jean-Jacques De Gucht en mevrouw Marleen Vanderpoorten stelt voor om het jaartal 2010 in de voorgestelde tekst te vervangen door het jaartal 2012 (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 623/4).

De heer *Jean-Jacques De Gucht* stelt dat het niet zinvol is om het voorgestelde decreet retroactief in werking te laten treden.

Het amendement nr. 3 en het aldus geamendeerde artikel worden eenparig aangenomen met 14 stemmen.

5. Eindstemming

Het voorstel van decreet van de heren Jean-Jacques De Gucht, Sven Gatz en Luckas Van Der Taelen, mevrouw Marleen Vanderpoorten en de heer Herman Schueremans houdende wijziging van het artikel 55 van het decreet van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs-II, wat de vakken godsdienst en niet-confessionele zedenleer betreft, wordt verworpen met 10 stemmen tegen 4.

Boudewijn BOUCKAERT,
voorzitter

Elisabeth MEULEMAN,
verslaggever